

Breznitsa Kestanesi – Ormanın Ekmeği

Автор(и): Растителна защита
Дата: 07.10.2016 Брой: 10/2016

Anadolu kestanesi (Castanea sativa) Asya kökenlidir. Güney Avrupa, Kuzey Afrika, Kafkaslar ve Küçük Asya'da bulunur. Adının, Teselya'daki Kastania kasabasından mı yoksa Küçük Asya'nın Karadeniz kıyısındaki Türk vilayeti Kastamonu'dan mı geldiği konusunda hala tartışmalar vardır. Bulgaristan'da ülkenin güneybatı kesiminde – Belasitsa, Slavyanka, Pirin ve Ograzhden'in kuzey yamaçlarında doğal meşcereler oluşturur. Brezhani kestanesi, bölge için ekonomik öneme sahip bir ürün haline gelmeye çalışan eşsiz bir Bulgar ürünüdür.

Brezhani köyü, Pirin'in kuzey eteklerinde yer alır ve kestane ormanlarıyla ünlüdür. 2003 yılında, köyün ana geçim kaynağı olan linyit madeni kapatıldığında, temel amacı bölgeyi ekonomik ve sosyal izolasyondan korumak ve ünlü yenilebilir kestaneleri korumak ve tanıtmak olan "İnsanlar ve Gelenekler" derneği kuruldu. Dernek resmi

olarak tescil edilmeden önce bile, her yıl Ekim ayında düzenlenen "Brezhani Kestane Festivali"ni düzenli olarak organize etmeye başladı.

Bu yıl 21-22 Ekim tarihlerinde, zengin bir mutfak ve müzik programıyla Brezhani Kestane Festivali bir kez daha düzenlenecek. Dernek Başkanı Romyana Panova, "Bu festivalin anlamı, kırsal kesimdeki insanlara getirdiği umutta yatıyor. Brezhani toprakları meyve verdiği için umut vardır. Festival, her şeyden önce doğasında ve insanların yatan Brezhani'nin potansiyelini vurgulamak için bir fırsattır," diyor.

Brezhani keşanesi – coğrafi işaret peşinde koşan eşsiz bir Bulgar ürünü²

"İnsanlar ve Gelenekler" derneğı, 2016 yılında bile, Brezhani keşanesinin AB'den coğrafi işaretle eşsiz bir Bulgar ürünü olarak sertifikalandırılması için bir dizi adım attı. Belirli bir gıdanın belirli bir bölge veya ülke için önemli tarihsel öneme sahip olduğı kanıtlanırsa, artan ihracat ve yatırım ve turist çekme fırsatları sağılayan Avrupa kaydını alabilir. Yerel çiftçi ve keşane üreticileri birliğı, Brezhani'den gelen yenilebilir keşanenin diğere zaten tanınmış Bulgar ürünleri arasında hak ettiğı yeri alana kadar sertifikasyon aşamalarına devam edecek.

2015 yılı sonunda, "İnsanlar ve Gelenekler" ve Brezhani köyü belediye başkanlığı, sağılıklı keşane tohumlarından oluşun bir fidanlık da başlattı.

Gelecekte, bir araştırma birimi ve bölgesel bir keşane merkezinin kurulması öngörülmektedir.

Tatlı kestaneler – ormanın ekmeği

Özellikleri bakımından tatlı yenilebilir kestaneler, kuruyemişlerden çok tahıllara benzer. Yüksek tanen içeriği nedeniyle kestaneler buruk bir tada sahiptir ve çiğ olarak yenmez, ancak haşlandığında veya kavrulduğunda nişastanın bir kısmı daha basit şekerlere hidrolize olur ve hafif tatlı, ekmek kreması kıvamında olurlar. İnlanması zor ama kestaneler neredeyse limon kadar C vitamini içerir ve ayrıca B2, B1 ve A vitaminleri açısından da zengindir. Bu nedenle, tam da mevsimi olan geç sonbahar ve kış aylarında, insan bağışıklık sistemi zayıfladığında mükemmel bir besindir. Ayrıca, eksikliğinde kendimizi yorgun ve bitkin hissettiğimiz mineralleri de içerirler – potasyum, fosfor, magnezyum, kalsiyum, sodyum, demir ve ayrıca eser elementler bakır, flor ve silikon. Bir diğer avantajı, içerdikleri önemli miktardaki lesitindir; bu da hafıza için önemlidir, kardiyovasküler hastalıklara karşı korur, metabolizmayı kolaylaştırır ve anti-stres etkisi vardır. Karbonhidratlarla dolu ve oldukça yüksek kalorili oldukları doğrudur (100 gramda 248 kalori), ancak lif açısından zengindirler ve çoğu kuruyemişin aksine yağ oranı düşüktür.

Tatlı kestaneler Eylül sonunda olgunlaşır, ancak aylarca saklanabilir, bu da onları kış aylarında geleneksel gıdalara uygun bir alternatif haline getirir.

Adi kestane (*Castanea sativa*) ormanları

Bulgaristan'da adi kestanenin hakim veya eş hakim olduğu geniş yapraklı ormanlar, esas olarak Belasitsa ve Slavyanka'nın kuzey yamaçlarında (Petrovo köyü üzerinde, silikat arazi üzerinde), Ograzhden'in güney yamaçlarında (Gradešnica ve Ribniška nehirlerinin vadilerinde), Pirin'de (Brezhani köyü ve Gotse Delchev kasabası yakınlarındaki kuzey etekler) ve Batı Balkan Sıradağları'nda – Berkovitsa kasabası bölgesinde dağılım gösterir.

Kestane ormanları yaklaşık 3.000 hektarlık bir alanı kaplar. Değişen eğimli ve ağırlıklı olarak gölgeli bakıllara sahip yamaçlarda, ılıman ve nispeten nemli bir iklim altında, 300 ila 1.150 m rakım aralığında (optimum 400–700 m) gelişirler. Ormanların bir kısmı korunan alanlar içindedir – "Kongura" Rezervi, "Belasitsa" Tabiat Parkı, "Ali Botush" Rezervi ve Avrupa ekolojik ağı Natura 2000'nin korunan alanlarında. Adi kestane ayrıca "Bulgaristan'ın Kırmızı Veri Kitabı"na da dahil edilmiştir. Adi kestane ormanları relikt kökenlidir ve *Dactylorhiza incarnata*, *Ilex aquifolium*, *Juniperus excelsa*, *Limodorum abortivum*, *Medicago carstiensis*, *Platanthera chlorantha* vb. gibi birçok önemli yüksek bitkinin yanı sıra *Amanita caesarea*, *Boletus luteocupreus* gibi önemli mantar türlerine de ev sahipliği yapar.

Kestane hastalıkları

Esas olarak iklim faktörlerinin etkisi altında ve aktif ormancılık yönetiminin olmaması nedeniyle, kestane ormanları, gölgeye toleranslı geniş yapraklı türlerin istilası ve bozulma süreçlerinin gelişmesi nedeniyle – taç ölümü, yaprak dökümü, kuruma, yarı parazitlerin (*Loranthus europaeus*) gelişimi, hastalıklar (*Cryphonectria parasitica* – kestane yanıklığına neden olan, *Melanconis modonia* – mürekkep hastalığına neden olan vb.) – kayın (*Fagus sylvatica*) ve adi gürgenin (*Carpinus betulus*) hakim olduğu topluluklara dönüşmektedir.

Uzmanlara göre, **kestane yanıklığı** yenilebilir kestanelere, 1990'larda Doğu Asya'dan getirilen dikim materyali yoluyla girmiştir ve kontrolü zordur. Yakın zamana kadar, hastalık Bulgaristan'da karantina organizması olarak kabul ediliyordu, ancak Belasitsa, Petrohan ve diğer bölgelerde tespit edilmiştir. Bu parazit, kestane (*Castanea sativa*) için tipiktir.

İlk semptomlar yaz aylarında ortaya çıkar, hasta ağaçlar sararır, genç sürgünler solar ve sarkar. Yapraklar daha küçüktür ve kışın bile dallarda kalır. Hastalığın karakteristik bir belirtisi, etkilenen dalların ve gövdelerin düz kabuğunda başlangıçta hafif şişmiş lekelerin ve daha sonra kanserlerin oluşmasıdır. Parazit hızla büyüyen kanserlere neden olur ve kanserin üzerindeki kısım daha sonra ölür. Ağaçlar büyümede geri kalır, fizyolojik olarak zayıflar ve diğer hastalıklar ve böcek zararlıları tarafından saldırıya uğrar.

Etken madde, ascomycete mantarı *Cryphonectria parasitica*'dır, ancak daha çok *Endothia parasitica* (Mur.) A. & A. adı altında bilinir.

Mantarın oluşması ve gelişmesi için nemli hava ve mekanik yaralanmalar gereklidir, çünkü sporlar yağış sırasında böcekler, kuşlar veya rüzgar tarafından yayılır ve çeşitli kökenli yaralardan (yapay veya doğal) kolayca enfeksiyon sağlar. Aşırı iklim dalgalanmaları, kirlilik, biyotik ve abiyotik faktörler nedeniyle yaprakların dökülmesi sonucu ağaçların zayıflaması özellikle önemlidir. Koşullarımız altında, kestane meşcerelerinde ve plantasyonlarında yetersiz bakım işlemleri de not edilmelidir.

Kontrol önlemleri

Mekanik kontrol – enfekte olmuş ağaçlar meşcerelerden ve plantasyonlardan çıkarılır, kütükler sökülür ve toprak bitki koruma ürünleri ile dezenfekte edilir. Enfekte dallar, kanserlerin 15–20 cm altından budanır ve yakılır. Kesikler uygun bir yara macunu ile kapatılır. Kesme ve budama için kullanılan aletler saf alkol veya formalin ile dezenfekte edilmelidir.

Biyolojik kontrol – mantardan, laboratuvarında saf kültür olarak yetiştirilebilen ve aşılama ve parazitin normalde virülent formu ile etkileşim içinde patojenin baskılanması için kullanılabilen hipovirülent bir suş izole edilmiştir. Bu kontrol yöntemi, kestane bahçelerinde (kanserlerin düzenli olarak tedavi edildiği yerlerde) ve endüstriyel amaçlı kestane ormanlarında, hipovirülent suşun doğal yayılımı koşullarında uygulanabilir.

Kimyasal kontrol – hastalık fidanlıklarda ve genç plantasyonlarda ortaya çıktığında, sistemik fungusitlerle tedavi uygulanabilir. Hastalığa dayanıklı yeni kestane çeşitlerinin tanımlanması ve tanıtılması üzerine çalışmalar devam etmektedir.

Kestane mürekkep hastalığı, daha küçük yapraklar ve taçların incilmesiyle kendini gösterir. Ağaçlar yavaş yavaş tep